Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Santeri Suominen

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Lausunto

8.11.2017

HE 150/2017 vp laiksi ulosottokaaren muuttamisesta

Ulosottokaaren muuttaminen kannustinloukkujen vähentämiseksi

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Elinkeinoelämän keskusliitto EK:lta lausuntoa otsikkoasiassa. EK esittää lausuntonaan seuravan.

Esityksessä ehdotetaan ulosottokaaren muuttamista ulosottoon liittyvien työllistymisen kannustinloukkujen purkamiseksi. Vähintään vuoden ajan työttömyysetuutta saaneet ulosottovelalliset olisivat oikeutettuja enintään kuuden kuukauden pituiseen lykkäykseen palkan ulosmittauksesta, jos he ovat tulorajaulosmittauksen piirissä. Muiden velallisten osalta ulosottomies voisi myöntää lykkäystä enintään neljäksi kuukaudeksi. Esityksessä ehdotetaan myös, että luonnollisen henkilön säännönmukaisesta elinkeinotulosta voitaisiin jättää ulosmittaamatta pääsäännön mukaista viittä kuudesosaa suurempi määrä sen perusteella, että velallinen ryhtyy elinkeinonharjoittajaksi pitkän työttömyyden jälkeen.

Esityksen tavoitteena on parantaa työttömien ulosottovelallisten kannustimia ottaa vastaan työtä ja tällä tavoin helpottaa ulosottovelallisten asemaa. Tavoitteen saavuttamiseksi on tarkasteltu seuraavia eri ratkaisuvaihtoehtoja: 1) ulosoton suojaosuuden korottamista, 2) toistuvaistulon ulosmittauksen uudistamista kokonaan tai osittain ja 3) palkan ulosmittauksen lykkäämistä työllistymisen johdosta.

Näiden vaihtoehtojen välisessä valinnassa on EK:n näkemyksen mukaan otettu kannustinvaikutusten lisäksi perustellusti huomioon muun muassa vaikutukset velkojien ja velallisten asemaan.

EK katsoo, että nykyinen, voimassa oleva ulosottokaaren palkan ulosmittausta koskeva järjestelmä on yleisesti ottaen kohtuullisen toimiva. Järjestelmä takaa velalliselle ja tämän perheelle kohtuullisen toimeentulon ja ottaa samalla huomioon velkojan oikeuden maksunsaantiin. On lisäksi tärkeää, että kannustinloukkujen purkamista tavoittelevan toimenpiteen tulisi kohdistua vain työttömiin velallisiin eikä yleisesti laajaan joukkoon ulosottovelallisia. Lisäksi on olennaisen tärkeää muistaa, kuten hallituksen esityksessä todetaan, että Suomessa työllistymisen

kannustimia voidaan – ja niitä tulee – arvioida myös niin sanottujen efektiivisten marginaaliveroasteiden sekä työllistymisvero-asteiden avulla.

Hallituksen esityksen mietinnössä on arvioitu, mitä vaikutuksia olisi ulosoton suojaosuuden korottamisella nykyisestä 672,30 eurosta 900 euroon kuukaudessa. Suojaosuuden korottaminen 900 euroon tarkoittaisi sitä, että noin 17 000 velallista jäisi kokonaan ulosoton ulkopuolelle. Suojaosuuden korottaminen 900 euroon kuukaudessa aiheuttaisi velkojille vuosittain 90-95 miljoonan euron menetykset, josta julkisvelkojien osuus on noin 40-42,5 miljoonaa euroa.

EK katsoo, että arvioituja menetyksiä velkojakollektiiville ei voida pitää vähäisinä, vaan itse asiassa melko huomattavina. Yksityiset ammattimaiset velkojat ovat tavallisesti suojanneet oman saatavansa vakuudella, kuten pantilla tms., mutta etuoikeudettomat yksityiset velkojatahot ovat sen varassa, mitä ulosotosta kertyy. Olisi näiden velkojien omaisuudensuojaa heikentävää merkittävästi alentaa velkojakollektiiville vuosittain ulosotossa kerättävää euromäärää.

Esityksessä on EK:n mukaan käsitelty perustellusti olennaisimpia vaikutuksia, jotka todennäköisesti seuraisivat suojaosuuden korottamisesta: suojaosuuden korottaminen, kuten myös muut ulosmittausta vähentävät toimenpiteet, tarkoittavat sitä, että velan maksu siirtyy myöhäisempään ajankohtaan, jolloin viivästyskoron kertymisen vuoksi velkamäärä kasvaa. Suojaosuuden korottamisella saattaisi olla myös maksumoraalia heikentäviä vaikutuksia. Tämä voisi heikentää luotonantajien luottamusta luottojen takaisinmaksuun, ja näkyä esimerkiksi kohonneen riskin johdosta korkeampina luottojen hintoina. Lisäksi osa velkojista on yksityishenkilöitä.

EK yhtyy hallituksen esityksessä todettuun, että parhaana vaihtoehtona ulosottoon liittyvien kannustinloukkujen purkamiselle voidaan pitää työllistymisen perusteella myönnettävän lykkäyksen tehostamista. Ulosmittauksen lykkäämiseen perustuvan vaihtoehdon mukaan ulosottomies olisi velallisen pyynnöstä velvollinen myöntämään vuoden työttömyyden jälkeen työllistyvälle velalliselle lykkäystä ulosmittauksen alkamiseen. Käytännön kokemusten perusteella tiedetään, että velalliset ovat olleet verrattain aktiivisia saadakseen harkinnanvaraisia vapaakuukausia. Siten lykkäyksen myöntämisen tehostamisen ja siitä tiedottamisen voidaan arvioida kannustavan ulosottovelallisia työllistymiseen etenkin työn vastaanottamisvaiheessa sekä lykkäyksen keston aikana. Kannustinvaikutuksen pysyvyyttä lykkäyksen päättymisen jälkeen on vaikeaa arvioida empiirisen tutkimuksen vähäisyyden vuoksi. Yhtäältä lyhytnäköisemmät ulosottovelalliset saattaisivat lopettaa työnteon pian lykkäyksen päätyttyä. Toisaalta pitkähkön työttömyyden jälkeinen kiinnittyminen työmarkkinoille voi katkaista negatiivisen kierteen ja akti-

voida henkilöä myös pitkäkestoisemmin. Esityksen mukaan, niiden velallisten osalta, jotka olisivat joka tapauksessa työllistyneet ilman lainsäädännön muuttamistakin, velkojille aiheutuisi lyhyellä tähtäimellä jonkin verran kertymän menetystä. Kysymys ei kuitenkaan olisi saatavan lopullisesta menetyksestä, vaan täytäntöönpanon siirtymisestä myöhempään ajankohtaan.

EK katsoo esityksen mukaisesti, että lykkäysvaihtoehdolla ei voida arvioida olevan merkityksellisiä haittavaikutuksia maksumoraaliin. Kysymys olisi tarkasti määritellylle kohderyhmälle myönnettävästä kannustimesta, jonka väärinkäyttöä pyrittäisiin ehkäisemään estämällä usean lykkäyksen tarkoituksellinen ketjuttaminen. Vaihtoehdon ei voida arvioida johtavan siihen, että nykyistä suurempi osa veloista jäisi maksamatta tai että luottojen hinnat nousisivat.

Lopuksi EK toteaa, että esitys on kaikkiaan laadukkaasti valmisteltu. Lopputuloksen voi katsoa olevan varsin tasapainoinen sekä velkojan että velallisen näkökulmasta. Lisäksi EK näkee, että esitys voi omalta osaltaan kannustaa parempaan työllisyyteen, kuten esityksessä on tavoiteltu.

Jos lakimuutos esityksen johdosta kuitenkin päätyy aiheuttamaan ennakoitua suurempaa haittaa velkojakollektiiville, EK katsoo, että esitystä tulisi uudelleenarvioida viipymättä.

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Hannu Rautiainen
johtaja